

Секція V.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Ю.Г. Безверхня,

студ. IV курсу, спеціальність «Право»,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

*Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.В. Нарожна*

ПРОБЛЕМА БЕЗЗАПЕРЕЧНОСТІ ТА ТОЧНОСТІ МЕТОДУ ДАКТИЛОСКОПІЇ: ОГЛЯД ЗАХІДНОЇ ПРАКТИКИ

Вже більше понад століття дактилоскопія використовується при розслідуванні злочинів для ідентифікації особи злочинця, ґрунтуючись на тому, що кожна людина має свій унікальний відбиток пальця.

Але ми не враховуємо реалії, в яких працюють правоохоронні органи. Більшість відбитків часто бувають змазані, уривчасті, перекриваються іншими відбитками. Навіть в стаціонарних умовах один і той самий палець може відбитися по-різному у випадку зміни сили натискання.

Звичайно, ніхто не буде заперечувати доцільність дослідження відбитків пальців при кримінальному розслідуванні. Та потрібно пам'ятати, що жоден метод не може бути стовідсотково надійним. А за весь час існування методи дактилоскопії ніколи не оцінювались за прийнятими в науці критеріями [1].

Взяти хоча б факт, що експерти з дактилоскопії не мають об'єктивних стандартів для оцінки того, чи збігаються відбитки пальців. Немає простого підходу до визначення того, що вважається достатньою основою для ідентифікації. Деякі використовують метод «підрахунок точок», який передбачає підрахунок кількості подібних

характеристик папілярних візерунків на відбитках, але не існує їх фіксованого числа [2].

Одним із прикладів, що показують прогалини в дактилоскопії є справа Брендона Мейфілда — адвоката зі штату Орегон, якого звинуватили в теракті, що стався в березні 2004 року в Мадриді.

На місці трагедії поліція виявила поліетиленовий мішок із залишеними в ньому детонаторами, на ньому був фрагментований відбиток пальця, який звірили з базою даних ФБР. Одним із претендентів був саме Брендон. Його відбитки потрапили в базу даних ФБР, оскільки він служив в американській армії.

Бюро розслідувань зацікавив той факт, що Мейфілд, одружившись на єгиптянці, після шлюбу став мусульманином і навіть захищав одного з членів «портлендської сімки». Правда це була лише справа про опікунство.

ФБР запідозрило Мейфілда в причетності до теракту, хоча відбитки пальців не відповідали в повному обсязі та, судячи з документів, він уже багато років не був за кордоном. Все ж борці з тероризмом почали прослуховувати телефон Мейфілда, обнищпорили будинок і офіс, вивчили фінансову звітність та комп'ютери, а також приставили до нього «хвіст». Зрозумівши, що за ним стежать, Мейфілд запанікував. Тоді ФБР затримало його, щоб запобігти втечі.

Мейфілд пробув два тижні під вартою, допоки іспанська поліція не впіймала алжирця на ім'я Уан Дауд. Відбитки десяти його пальців повністю співпадали з тими, що були знайдені на мішку з детонаторами.

Згодом своєю помилкою в справі Мейфілда ФБР визнало те, що при дослідженні відбитків пальців експерти не розділили стадії аналізу і порівняння. Спочатку необхідно вивчити відбиток, описавши якомога більше мінуцій (унікальні для кожного відбитку пальця точки, в яких змінюється структура папілярних ліній). І вже потім зіставляти з іншими відбитками. А при виконанні аналізу і порівняння одночасно, експерти ризикують знайти неіснуючі подібності, оскільки націлені на них [3].

Ітіль Дрор, когнітивний психолог з Університетського коледжу Лондону з колегами вирішив провести експеримент суть якого полягала в наступному: Дрор влаштував тестування, в якому п'ять досвідчених експертів-криміналістів повинні були визначити, чи відповідає відбиток, що був залишений на місці злочину іншому відбитку, знятому з пальця підозрюваного.

Метою було дослідити проблему того, наскільки можуть впливати на висновки експертів їх суб'єктивні упередження в сумнівних ситуаціях, коли немає абсолютної відповідності між двома відбитками.

При цьому кожному з експертів один з колег-криміналістів довірливо повідомляв, що порівнювані відбитки — це ті самі, «знамениті

пальчики», які ФБР недавно прив'язувало до вибухів в Мадриді і які призвели до безпідставних звинувачень Брендона Мейфілда.

Але найголовніше було в тому, що в дійсності дані відбитки абсолютно ніякого відношення до мадридської справи не мали. Проте вони були безпосередньо пов'язані з роботою саме цих експертів. Було 5 різних пар відбитків — для кожного з експертів, які в минулі роки вже вивчалися ними і надані в суді із висновком про достовірно встановлену відповідність. Експерти, які підписалися для участі у проекті, не знали коли саме на їх стіл потраплять ці відбитки.

Однак тепер, в нових умовах експерименту, лише один з п'яти фахівців повторно підтвердив збіг двох відбитків. Чотири ж інших учасники змінили свій власний висновок, зроблений п'ятьма роками раніше.

Трое з експертів прийшли до висновку, що в наявності чітко виражена невідповідність відбитків, а четвертий зробив висновок, що наявної інформації недостатньо для певного висновку.

Як один із способів вирішення проблеми, Дрор виступає за негайне здійснення практики відмови від усіх несуттєвих відомостей про злочини для судових експертів. Слідчі, юристи, судді повинні знати, чи пов'язані відбитки пальців з тероризмом або крадіжкою велосипеда, але для експертів, які проводять дактилоскопічну експертизу та враховують характеристики петлі, завитки та інші дрібниці, такі факти не повинні мати значення [4].

Але, в наших українських реаліях просто неможливо таким чином абстрагувати експерта, що проводить експертизу дактилоскопії. Якщо звернутись до практики, то можна побачити, що один і той самий експерт спочатку виявляє та фіксує сліди на місці злочину, а потім проводить експертизу та надає висновок слідчому.

При провадженні слідчий спирається на думку експерта при узгодженні плану розслідування та висування слідчих версій. Форма взаємодії експерта та слідчого у порівнянні з США є більш тісною.

Для того щоб зменшити кількість можливих помилок при проведенні дактилоскопії саме в нашій країні, вважаємо за необхідне запропонувати розширити штат експертів-криміналістів, і тим самим зменшити об'єм навантаження. Також таким шляхом ми зможемо звести до мінімуму вплив людського фактору, наприклад, банальної втоми через позанормову працю.

Також вітчизняним правоохоронним органам слід звернути увагу на тест ДНК, який після гучної справи Мейфілда все більш часто використовують їх західні колеги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Coghlan A. How far should fingerprints be trusted? / A. Coghlan, J. Randerson // New Scientist Magazine. — 2005. — № 9. — Online at: <https://www.newscientist.com/article-type/this-week/> — Назва з екрану.
2. Mnookin J.L. Fingerprints: Not a Gold Standard / J.L. Mnookin // ISSUES in Science and Technology. — 2003. — Vol. 20 — Issue 1 — p. 47.
3. Cole S.A. Scandal, Fraud, and the Reform of Forensic Science: The Case of Fingerprint Analysis/ Cole S.A. // West Virginia Law Review. — 2016. — Vol. 119 — №. 2 — p. 526-528.
4. Russell S. Bias and the big fingerprint dust-up / Russell S. // Pacific Standard magazine. — 2009. — Online at: <https://psmag.com/news/bias-and-the-big-fingerprint-dust-up-3629>. — Назва з екрану.

В.А. Жилина,

студентка IV курса, спеціальність «Право»

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

Научный руководитель: ст. преподаватель кафедры уголовного права, уголовного процесса и криминалистики Е.В. Нарожная

О ЗНАЧЕНИИ МИКРОСЛЕДОВ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Совершение преступления представляет собой процесс взаимодействия преступника с окружающей средой, в ходе которого образуются следы на предметах материального мира. При расследовании преступлений нередко приходится сталкиваться с отсутствием на месте происшествия традиционных следов (рук, ног, зубов, орудий взлома) или с таким их состоянием, которое не позволяет использовать традиционные методы исследования.

Микроследы не столько несут в себе информацию о расследуемом преступном событии, сколько содержат признаки объектов, от которых они произошли. Кроме того, криминалистическое исследование микрообъектов позволяет установить способ взаимодействия конкретных элементов структуры преступления, а также механизм образования отдельных видов микроследов [1, с. 194].

Микроследы — это слабовидимые или невидимые вооруженным глазом материальные образования (в том числе признаки физиче-